

Речно име в Тракия, приток на Хермос.

Не е ясно на коя днешна река отговаря античното название $\text{`Arphss}\text{Oj}$, което се споменава само от Апиан (App. В.С. 4, 103).

Според В. Томашек това е античното име на Арда. Мнението е изказано при обсъждането на името Артеск. Тази идентификация е възприета в картата на древна Тракия на Х. Киперт, след което е добила широко разпространение - следват я Г. Кацаров, П. Делирадев[□] и много други, както и най-новият атлас на гръко-римския свят. За вероятна я смята и Д. Дечев. Според В. Георгиев името подхожда повече за Луда река, друг приток на Марица.

Идентификацията на Харпесос с Арда почива върху една неоснователна поправка на текста на Апиан, според която вместо $\text{TMj tO}\text{n}$ `Ermon}$  се предлага да се чете  $\text{TMj tO}\text{n}$   $\text{`Ebron . Обаче в ръкописите няма данни за такава конектура, отхвърля я и издателят на Апиан Л. Менделсон. Следват го и други изследователи на описаните в текста битки в района на Филипи, според които е невъзможно да бъдат идентифицирани двете реки $\text{`Ermoj}$  и  $\text{`Arphss}\text{Oj}$. Според Г. Михайлов разстоянието между изворите на Арда и Филипи е много по-голямо от един ден път (колкото според Апиан е от Харпесос до Филипи), а В. Велков казва за предположението, че вместо `Ermoj}$  трябва да се чете<sup>□</sup>  $\text{`Ebroj , че то може да се поддържа само от автори, които познават зле географията на древна Тракия.

Друга възможност е да приемем текста така, както е предаден в ръкописите, т. е. че `Arphss}\text{Oj}$  е приток на  $\text{`Ermoj (различна от Нестос), както смята В. Бешевлиев. В този случай нито $\text{`Ermoj}$ , нито  $\text{`Arphss}\text{Oj}$ могат да бъдат идентифицирани; те биха могли да бъдат някои от по-малките реки в района между Ксанти и Места. Аргументът в полза на поправка на речното име в Нестос е, че все пак като някакъв ориентир за войската, като какъвто Хермос и Харпесос са посочени от Рескупорис, е по-вероятно да служи по-голяма река и че в този район Нестос е единствената голяма река. Но разликата в изписването на двете имена е твърде голяма, за да смятаме, че става дума за грешка на преписвача. Съществува и трета възможност - $\text{`Ermoj}$ [□] да е друго име на  $\text{N}\text{štoj}$ , за което няма никакви други данни, но и това не може да се изключи. Не е ясно и дали Апиан е разполагал с много точни данни за географията на района. Не може да се определи дали някоя от възможностите е по-вероятна, но е ясно, че  $\text{`Arphss}\text{Oj}$ не е Арда.

Названието е включено в тракийските езикови остатъци от Д. Дечев, който посочва и идентични имена в Кария - речно име `Arapsoj}$  и селищно  $\text{`Arapasa . Според Й. Тишлер малоазийските имена вероятно не трябва да се свързват с тракийския хидроним $\text{`Arphss}\text{Oj}$.

Съвсем различна етимология - от основа *varp- със значение „пробивам“ като цяла поредица балтийски речни имена - предлага И. Дуриданов.

Заради наличието на точни паралели в Мала Азия връзка с балтийските названия е малко вероятна. Поради негръцкото словообразуване на `AρhssOj и “Aρrasoj названието на реката в Тракия трябва да се приеме за тракийско, а карийските и понтийското речни и селищно име имат предгръцки произход. Връзката със съществителното ρrasoj „граблива птица“ изглежда твърде вероятна, тъй като образуването на речни имена от имена на животни, птици и растения е нещо обичайно в редица древни индоевропейски езици. Възможно е и самият апелатив, засвидетелстван само веднъж у Антонин Либерал (Ant. Lib. 20, 6) да има предгръцки произход (може би това е същата птица, която на старогръцки се нарича ρrph, неизвестна граблива птица, предполага се вид буревестник).

Литература

Георгиев, В. 1960: □ □ Българска етимология и ономастика. София, с. 33.

Делирадев, П. 1953: Принос към историческата география на Тракия, т. I. София, с. 54.

Михайлов, Г. 1949: Апиан. Превод на откъси и коментар. - В: Извори за старата история и география на Тракия и Македония, с. 344, бел. 161.

Янакиева, С. 2009: Тракийската хидронимия. София, 33-35.

Beševliev, V. 1981: Die Westküste des Schwarzen Meeres. - Klio 63, 263.

Detschew, D. 1957: Die thrakischen Sprachreste. Wien, 26.

Duridanov 1969: Thrakisch-dakische Studien. I. Teil. Die thrakisch- und dakisch-baltischen Sprachbeziehungen. - LB 13, №2, p. 18.

Talbert, R. J. A. 2000 (ed.): Barrington Atlas of the Greek and Roman World. Princeton and Oxford, p. 51.

Tischler, J. 1977: Kleinasiatische Hydronymie. Wiesbaden, p. 60.

Velkov, V. 1968: Über den antiken Namen des Flusses Arda. - ИИБЕ 16, p. 79.

□

Светлана Янакиева

□

□

□

□

□